

Konu 10 : Bütçe, bütçelendirme süreci

Prof. Dr. Semih ÖZ
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Bütçenin tanımı

Kamu kurum ve kuruluşlarının, belirli bir dönem için giderlerini belirleyen ve giderlerini tahmin eden, bunların uygulanmasına önceden izin veren hukuki bir dokümandır.

Bütçenin farklı tanımları da bulunmaktadır.

Bütçe hakkı

Bütçe yasalarının çıkarılması, parlamentoların en önemli görevleri arasındadır.

Bütçelendirme süreci ile demokratik bir yönetim arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır.

Bütçenin klasik ve çağdaş işlevleri bulunmaktadır.

Bütçenin klasik ve çağdaş işlevleri

Bütçenin Klasik İşlevleri

- Mali işlevi
- Siyasi işlevi
- Hukuk işlevi
- Denetim işlevi

Bütçenin klasik ve çağdaş işlevleri

Bütçenin Çağdaş İşlevleri

- Kaynak tahsisinde etkinlik işlevi
- Gelir dağılımında adalet işlevi
- Ekonomik istikrar işlevi

Bütçe sınıflandırılmaları

- Geleneksel bütçe
- Torba bütçe
- Yatırım bütçesi
- Sıfır tabanlı bütçeleme,
- Program bütçe,
- Performans bütçe, PPBS.

ÖRNEK : 2018 yılı Bütçe Kanunu

31 Aralık 2017 PAZAR

Resmî Gazete

Sayı : 30287 (Mükerrer)

KANUN

2018 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU

Kanun No. 7066

Kabul Tarihi: 23/12/2017

BİRİNCİ BÖLÜM Gider, Gelir, Finansman ve Denge

Gider

MADDE 1 – (1) Bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli;

- (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 751.299.665.000 Türk lirası,
- (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere 88.528.812.000 Türk lirası,
- (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara 4.673.105.000 Türk lirası, ödenek verilmiştir.

Bütçe ve Anayasa

Devletin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzelkişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır.

Mali yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü kanunla düzenlenir.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

(1982 Anayasası md. 161)

Bütçe ve Anayasa

Bakanlar Kurulu, merkezi yönetim bütçe tasarısı ile millî bütçe tahminlerini gösteren raporu, malî yıl başından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Bütçe tasarıları ve rapor, kırk üyeden kurulu Bütçe Komisyonunda incelenir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az yirmibeş üye verilmek şartı ile, siyasî parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili göz önünde tutulur.

Bütçe Komisyonunun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve malî yıl başına kadar karara bağlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda, kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

(1982 Anayasası md. 162)

Önceki yıl bütçelerinin denetimi

Kesin hesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak, en geç yedi ay sonra, Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Kesin hesap kanunu tasarısı, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla birlikte Bütçe Komisyonu gündemine alınır. Bütçe Komisyonu, bütçe kanunu tasarısıyla kesin hesap kanunu tasarısını Genel Kurula birlikte sunar, Genel Kurul, kesin hesap kanunu tasarısını, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla beraber görüşerek karara bağlar.

Kesin hesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

(1982 Anayasası md. 164)

Sayıştay denetimi

Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idarî yargı yoluna başvurulamaz.

Vergi, benzeri malî yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.

Mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.

(1982 Anayasası md. 160)

Bütçe ilkeleri-I

Bütçelerin hazırlanması, uygulanması ve kontrolünde aşağıdaki ilkelere uyulur:

Bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında, makroekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak esastır.

Kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisi, kanunlarla düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılır.

Bütçeler kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanır, uygulanır ve kontrol edilir.

Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir.

Bütçe, kamu malî işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar.

Bütçe ilkeleri -II

Tüm gelir ve giderler gayri safi olarak bütçelerde gösterilir.

Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır.

Bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır.

Bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamaz.

Bütçelerde, bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmez.

Bütçeler kurumsal, işlevsel ve ekonomik sonuçların görülmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığınca uluslararası standartlara uygun olarak belirlenen bir sınıflandırmaya tâbi tutularak hazırlanır ve uygulanır.

Bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve malî saydamlık esas alınır.

Kamu idarelerinin tüm gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir.

Kamu hizmetleri, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilir.

Bütçelerde, ödenekler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edilir.

Bütçe ekleri

Merkezî yönetim bütçe kanun tasarısına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında dikkate alınmak üzere;

- Orta vadeli malî planı da içeren bütçe gerekçesi,
- Yıllık ekonomik rapor,
- Vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli,
- Kamu borç yönetimi raporu,
- Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin son iki yıla ait bütçe gerçekleştirmeleri ile izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminleri,
- Mahallî idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe tahminleri,
- Merkezî yönetim kapsamında olmayıp, merkezî yönetim bütçesinden yardım alan kamu idareleri ile diğer kurum ve kuruluşların listesi,

eklenir.

(5018 sayılı Kanun md. 18)

2017 YILI GENEL BÜTÇE DENGE TABLOSU (AY İÇİ)

(Bin TL.)

	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam	2017 Bütçe Tahmini*
Harcamalar	55,068,083			525,069,573	634,176,489
1-Faiz Hariç Harcama	51,523,401			474,947,599	576,676,489
Personel Giderleri	12,155,158			118,491,530	140,817,377
Sosyal Gv.Kur. Devlet Primi	2,015,208			19,556,459	23,567,815
Mal ve Hizmet Alımları	4,317,463			36,236,072	44,130,871
Cari Transferler	25,102,662			246,906,939	280,521,522
Sermaye Giderleri	3,175,614			15,467,876	33,703,134
Sermaye Transferleri	4,488,409			33,241,427	40,828,902
Borç Verme	268,887			5,047,296	6,685,946
Yedek Ödenekler	0			0	6,420,922
2-Faiz Harcamaları	3,544,682			50,121,974	57,500,000
Genel Bütçe Gelirleri	51,228,395			493,900,109	586,696,152
Vergi Gelirleri	45,559,415			430,908,740	511,085,194
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1,126,486			17,869,862	17,124,643
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	141,203			1,931,115	1,488,699
Faizler, Paylar ve Cezalar	3,406,341			31,979,175	39,931,746
Sermaye Gelirleri	204,644			9,251,520	15,405,461
Alacaklardan Tahsilat	790,306			1,959,697	1,660,409
Bütçe Dengesi	-3,839,688			-31,169,464	-47,480,337
Faiz Dışı Denge	-295,006			18,952,510	10,019,663